

ЗМІСТ

1. Методологія	2
2. Зміни в Тимчасовому порядку перетину лінії розмежування	3
3. Загальна ситуація на КПВВ (обстріли, санітарія, інші випадки). Умови очікування	4
4. Соціально-демографічна структура населення, яке перетинає КПВВ	7
5. Перетин лінії розмежування. Тривалість, частота, причини	8
6. Скарги громадян та фактори занепокоєння при перетині лінії розмежування	11
7. Рекомендації	13

Фото: Фундація.101

ВСТУП

Громадська організація «Фундація.101» з вересня 2015 року втілює ініціативу «Прифронтowa інспекція». Метою ініціативи є моніторинг дотримання прав людини на контрольних пунктах в'їзду-виїзду (КПВВ) лінії зіткнення, санітарного стану КПВВ і вивчення громадської думки щодо роботи перевіряючих органів та проблем, з якими стикаються люди при перетині лінії розмежування.

Проект здійснювався з моменту його запуску та до часу цієї публікації у тісній співпраці з офісом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та Донецькою обласною військово-цивільною адміністрацією.

У рамках ініціативи «Прифронтowa інспекція» ГО «Фундація.101» проводить опитування людей на п'яти КПВВ в Донецькій та Луганській областях. У цій публікації наведені результати аналізу опитування, власних спостережень в рамках моніторингових візитів у співпраці з Агентством ООН у справах біженців, а також аналіз законодавчих змін, які відбулись в жовтні — листопаді 2016 року. Наприкінці звіту наведено рекомендації, які матимуть позитивний вплив на ситуацію на КПВВ в Донецькій та Луганській областях.

Зміст цієї публікації є винятковою відповідальністю ГО «Фундація.101» та не може використовуватися, щоб відобразити точку зору жодного із зазначених партнерів.

1. МЕТОДОЛОГІЯ

Аналітичний звіт ґрунтується на опитуванні осіб, які перетинають лінію зіткнення через контрольні пункти в'їзду-виїзду (КПВВ) в Донецькій та Луганській областях, спостереженнях моніторів громадської організації «Фундація.101» під час моніторингових візитів на КПВВ, а також аналізу законодавчої бази.

Опитування осіб, що перетинають лінію зіткнення, здійснювалось з метою отримання зрізу щодо актуального стану речей та виявлення основних тенденцій при перетині п'яти КПВВ: «Майорське», «Мар'їнка», «Гнутове», «Новотроїцьке» та «Станція Луганська» у жовтні — листопаді 2016 року. В рамках дослідження було опитано 5 691 особу.

Методика збору даних на усіх КПВВ була однаковою, з використанням опитувальника, розробленого Агентством ООН у справах біженців спільно з громадською організацією «Фундація.101». Анкета містила 29 запитань з одним або кількома варіантами відповідей. Усі опитувані були поінформовані про мету дослідження, анкетування велось анонімно.

Опитування проводилося моніторами ГО «Фундація.101» серед осіб, які очікували у черзі на КПВВ на прилеглий до контрольного пункту території. В анкетуванні брали участь люди, що подорожували як в сторону території, яка контролюється українським урядом, так і в бік неконтрольованої території. Опитування велось шляхом особистої бесіди з людьми в транспортних засобах, які очікували на перетин лінії розмежування, а також людей, які перетинали КПВВ громадським транспортом.

Військовослужбовці не супроводжували інтерв'юерів. Перебування співробітників ГО «Фундація.101» на КПВВ з метою дослідження було узгоджене з українськими органами влади.

Моніторингові візити здійснювались спостерігачами ГО «Фундація.101» на кожен з п'яти вказаних КПВВ двічі на тиждень. Спостерігачі фіксували умови перевірки громадян співробітниками Державної прикордонної служби України та Державної фіскальної служби України, санітарний стан КПВВ, надзвичайні ситуації тощо. Моніторинг здійснювався як безпосередньо на території КПВВ, так і на прилеглих територіях, зі сторони підконтрольної українському уряду території та «сірої зони».

Останній компонент дослідження полягав у відстежуванні законодавчих змін, що регулюють перетин лінії розмежування і пов'язану з цим діяльність.

2. ЗМІНИ В ТИМЧАСОВОМУ ПОРЯДКУ ПЕРЕТИНУ ЛІНІЇ ЗІТКНЕННЯ¹

«Тимчасовий порядок контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів (товарів) через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей» (далі Тимчасовий порядок) — це основний документ, який регулює питання переміщення осіб, транспортних засобів і вантажів у районі проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей. Він також визначає види блокпостів, контрольних пунктів в'їзду-виїзду, порядок їхнього функціонування, правила їхнього перетину тощо.

Наприкінці листопада були опубліковані зміни, внесені до Тимчасового порядку. Основна зміна торкнулася сумарної ваги товарів і продуктів для власного споживання, яка зросла з 50 кг до 75 кг на одну особу. Сумарна фактурна вартість залишилася на попередніх позиціях: товарів можна перевозити на суму до 10 тисяч гривень, а продуктів для власного споживання — не більше ніж на 5 тисяч гривень в розрахунку на одну особу.

Кількість алкогольних напоїв, тютюнових виробів і речей для облаштування помешкання залишилася незмінною. Водночас власні речі для облаштування помешкання, згідно нових правок до Тимчасового порядку, повинні мати ознаки вжитку і доступні для перевезення лише в один бік: з окупованої території на підконтрольну українському уряду.

Інша суттєва зміна в Тимчасовому порядку стосується регулювання так званої пільгової черги². Нові правки в Тимчасовому порядку регламентують чіткий перелік категорій осіб, які мають право на допуск на територію КПВВ позачергово³, тоді як у попередній редакції Тимчасового порядку чіткого регламенту роботи пільгової черги не було. Це створювало можливість представникам Прикордонної служби зловживати своїм службовим становищем, на власний розсуд вирішуючи кого пропускати.

Окрім того Тимчасовий порядок визначає, що рішення стосовно позачергового допуску громадян на КПВВ приймається виключно комісією у складі старших змін контрольних служб на блокпості та КПВВ (ДПСУ, ДФСУ, СБУ) й представників громадських організацій («Фундація.101», «Донбас СОС», «Восток-СОС» за їхньої наявності) з обов'язковою фіксацією інформації про пропущених поза чергою осіб і транспортних засобів прикордонним нарядом «Вартовий шлагбауму» в окремому журналі контролю в'їзду транспортних засобів та закріпленням такого рішення підписами всіх членів комісії.

1 Повна назва «Тимчасовий порядок контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів (товарів) через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей». Доступний за посиланням: <https://ssu.gov.ua/ua/pages/32>

2 Пільгова черга дозволяє певним категоріям осіб потрапляти на КПВВ та проходити перевірку поза основною чергою.

3 До таких категорій осіб, які можуть бути допущені на територію КПВВ позачергово, належать особи з особливими потребами (за наявності документів, підтверджуючих інвалідність 1 та 2 групи), особи похилого віку (понад 70 років), жінки з явними ознаками вагітності, батьки (опікуни за наявності підтверджуючих документів) з малолітніми дітьми до 3 років, інші особи — у разі виникнення потреб гуманітарного характеру (важка хвороба, прямування на похорон, перевезення померлих тощо, за наявності підтверджуючих документів) і транспортні засоби, на яких вони пересуваються.

На думку ГО «Фундація.101», запровадження чіткого регламенту роботи пільгової черги, а також надання громадськості доступу до участі у комісії, яка верифікує приналежність осіб до категорій, які мають право на позачерговий доступ до КПВВ, може суттєво зменшити корупційну складову при перетині лінії зіткнення та КПВВ. Водночас ці зміни матимуть позитивний вплив винятково при належному громадському моніторингу і наявності у трьох перелічених організацій достатнього ресурсу для постійного перебування на КПВВ.

3. ЗАГАЛЬНА СИТУАЦІЯ НА КПВВ. УМОВИ ОЧІКУВАННЯ

Під час моніторингових візитів спостерігачі ГО «Фундація.101» проводили огляд КПВВ на предмет безпеки цивільного населення, санітарних норм, умов очікування та будь-яких надзвичайних випадків.

У жовтні — листопаді моніторами ГО «Фундація.101» було зафіксовано посилення військової активності на лінії зіткнення. Зокрема монітори були свідками 18 випадків обстрілів або вибухів поблизу КПВВ: 10 — у жовтні та 8 — у листопаді.

В жовтні найбільша активність була поблизу КПВВ «Гнутове» — 6 випадків обстрілів, під час одного з яких через потрапляння снарядів КПВВ було знеструмлене вдень. По одному випадку обстрілів та вибухів фіксували на «Станиці Луганській» (13 жовтня) і біля «Мар'їнки» (17 жовтня), а також двічі обстріли біля «Майорського» (22, 26 жовтня).

У листопаді з восьми зафіксованих випадків по два припадає на «Майорське» (6 листопада було чути вибухи, 20 листопада — крупнокаліберна стрільба, періодично від самого ранку), «Гнутове» (9 листопада чути часті мінометні постріли, які дуже відчувалися на КПВВ, 24 листопада чути вибухи та стрілянину з крупнокаліберної зброї), «Новотроїцьке» (17 листопада було чути вибухи і автоматні черги, 2 листопада до відкриття КПВВ зранку на нульовому блокпості стався обстріл, в результаті якого двоє загинули і троє поранених серед бійців «Айдар») та «Мар'їнку» (були чути автоматні черги 1 листопада і стрілянина зі сторони населеного пункту Мар'їнка 25 листопада).

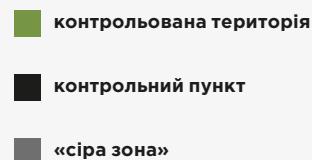
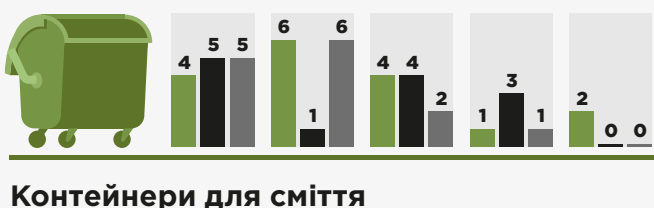
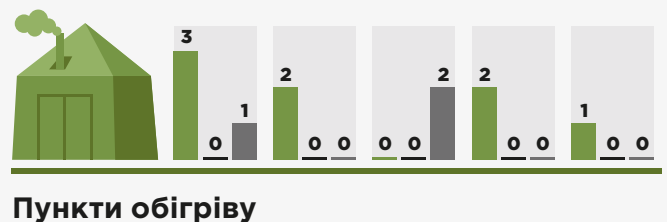
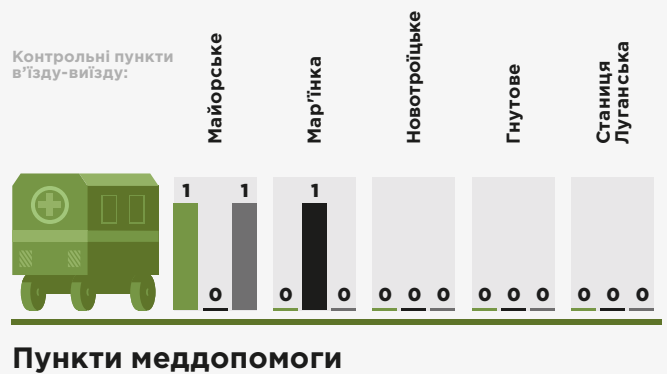
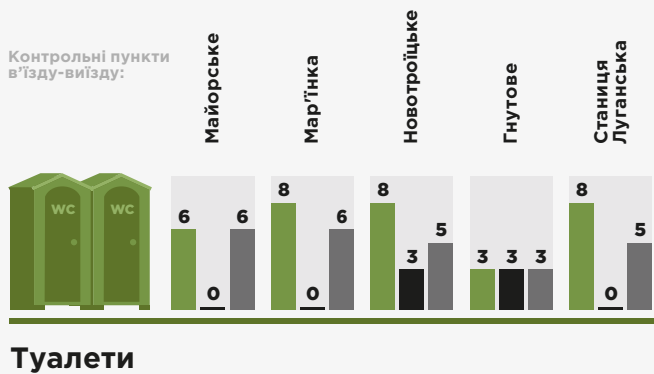
Найбільша кількість обстрілів та вибухів за даний період зафіксована в районі КПВВ «Гнутове» (8 випадків), найспокійніша обстановка спостерігається поблизу КПВВ «Станиця Луганська» (2 випадки).

Моніторами організації були зафіксовані 3 випадки смертей під час очікування в черзі для перетину лінії розмежування. На КПВВ «Мар'їнка» 26 жовтня швидка допомога забрала чоловіка без ознак життя. В районі КПВВ «Станиця Луганська» 27 жовтня на «нульовому» блокпості в черзі помер чоловік, причина смерті — відірваний тромб; 1 листопада в «сірій зоні» зафіксована смерть жінки.

Що стосується санітарного стану на КПВВ, то тією чи іншою мірою туалети, баки з питною водою та пункти обігріву доступні на усіх КПВВ. Водночас їхній стан та ефективність розміщення суттєво відрізняються на різних КПВВ.

Із настанням холодної пори року баки із питною водою перенесли в пункти обігріву, встановленні Державною службою України з надзвичайних ситуацій (ДСНС). Такі пункти для обігріву і, відповідно, доступ до питної води є на кожному з КПВВ. Варто відзначити, що в пунктах для обігріву із настанням холодів забезпечують цивільне населення безкоштовними гарячими напоями. Також у пунктах обігріву можна безкоштовно підзарядити телефони та електронні гаджети.

ОБЛАШТУВАННЯ КОНТРОЛЬНИХ ПУНКТІВ НА ДОНБАСІ

листопад 2016 року

Найкращий санітарний стан туалетів — на КПВВ «Майорське». Тут спостерігачами ГО «Фундація.101» не було зафіксовано забруднених туалетів під час жодного із моніторингових візитів. Гірша ситуація на «Станції Луганській», де в третині випадків фіксувався неналежний стан туалетів. На КПВВ «Мар'їнка» та «Гнупове» в половині моніторингових виїздів спостерігачі відзначали забрудненість туалетів. Найскладніша ситуація на «Новотроїцькому», де неналежний санітарний стан туалетів був зафіксований під час 85% моніторингових візитів.

Контейнерів для сміття найменше на КПВВ «Станція Луганська» (2 шт). Вони знаходяться винятково з боку підконтрольної території. На КПВВ «Майорське», «Мар'їнка» і «Новотроїцьке» розташовано від 10 до 14 баків для сміття, а на КПВВ «Гнупове» — 5 контейнерів. При цьому засміченість узбіч поблизу КПВВ була зафіксована в третині випадків під час моніторингових візитів на «Новотроїцьке» та «Станції Луганській» та в половині випадків під час візитів на «Майорське» та «Гнупове». На «Мар'їнці» засмічене узбіччя спостерігалось у 84% моніторингових виїздів. Це свідчить про те, що лише наявність смітєвих баків не вирішує питання засміченості на КПВВ та прилеглий території. Важливо забезпечувати регулярне прибирання узбіч вздовж дороги, де транспортні засоби очікують в черзі.

Окремі пункти медичної допомоги є на КПВВ «Майорське» і «Мар'їнка». Найкраща ситуація з цим питанням на КПВВ «Майорське», де по обидва боки розташовані великі намети медиків.

Що стосується розташування туалетів, наметів для обігріву тощо, за оцінками моніторів ГО «Фундація.101», на КПВВ «Станція Луганська» туалети, вода та намети для обігріву розташовані вдало, люди користуються всім.

На КПВВ «Майорське» є скарги громадян на відсутність туалетів безпосередньо на території КПВВ, враховуючи, що подекуди люди можуть проводити кілька годин на КПВВ, очікуючи на перевірку. Водночас, за оцінкою спостерігачів, місця для розміщення туалетів безпосередньо на КПВВ фактично немає. Усі інші локації розташовані відносно вдало, враховуючи можливості території біля КПВВ. Проблемою є відсутність туалетів десь за 500 метрів від КПВВ, тому при великих авточергах людям нема куди ходити до вбиральні.

На КПВВ «Мар'їнка» нещодавно організацією *Première Urgence* були запущені намет для обігріву та медичний модуль з каретою швидкої допомоги зі сторони контрольованої території. Цей пункт знаходиться на відстані 800 м від КПВВ у місці найбільшого скупчення людей, які очікують чергу на маршрутки чи автобуси. Інші намети для обігріву, встановлені ДСНС, знаходяться за 3 км від КПВВ з боку контрольованої території, де скупчення людей значно менше і, відповідно, потреба в наметах відсутня. На думку спостерігачів ГО «Фундація.101», великої потреби в пунктах обігріву з боку неконтрольованої території немає, адже більшість людей не чекають там довго. Водночас варто перенести намети ДСНС з контрольованої території на відстань за 50–100 метрів від головної дороги, на розвилці поблизу автобусної зупинки. Розташування туалетів на цьому контрольному пункті є відносно нормальним. Доцільно розмістити додаткові туалети безпосередньо на території КПВВ.

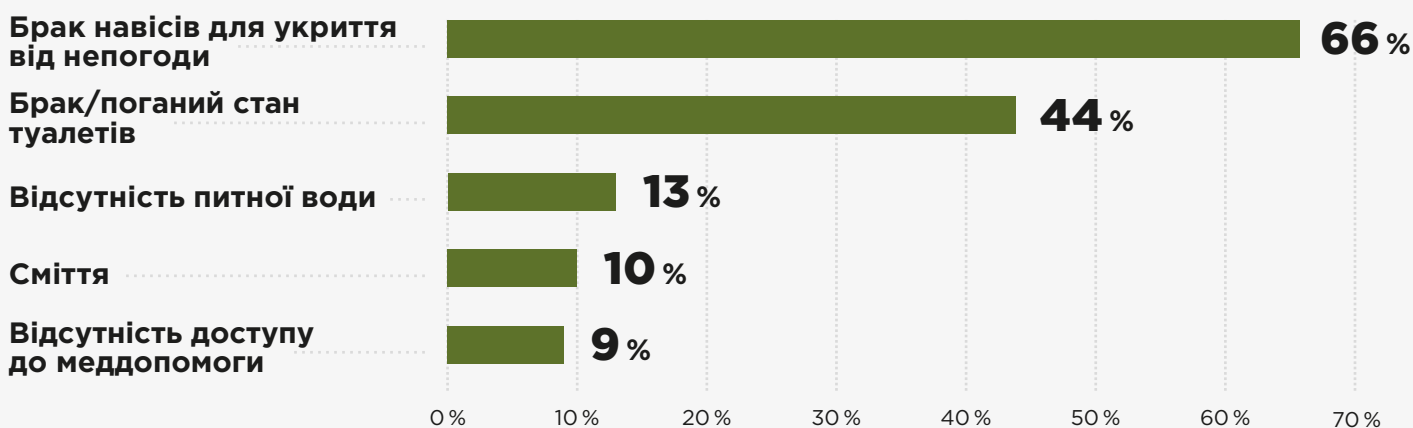
На КПВВ «Новотроїцьке» бракувало наметів для обігріву з доступом до питної води і гарячих напоїв з боку контрольованої території. За інформацією ГО «Фундація.101», такі намети разом з медичним модулем повинна розмістити організація *Première Urgence* наприкінці грудня. Туалети на цьому КПВВ розміщені нормально, однак вбиральні на території КПВВ перебувають у неприйнятному стані.

На КПВВ «Гнутове» з боку контрольованої території розміщені туалети, намети для обігріву з доступом до питної води. З боку неконтрольованої території є лише туалети, які не прибираються і перебувають у непридатному для використання стані. Особливої потреби у доступі до води та наметів для обігріву з боку неконтрольованої території немає, оскільки люди, які прибувають з тимчасово окупованої території, переважно не чекають більше 20 хвилин у черзі на проходження контролю.

Під час соціологічного опитування громадян з'ясувалось, що найбільші проблеми, на їхню думку, існують з браком навісів від непогоди, відсутністю або поганим станом туалетів, а також браком питної води.

Варто відзначити, що, в порівнянні з показниками серпня — вересня, кількість людей, яких хвилює брак укриттів від непогоди, зросла з 47% до 66%. Це, в першу чергу, пов'язано з погіршенням погодних умов та настанням холодів, враховуючи, що намети для обігріву на більшості КПВВ доступні лише з однієї сторони КПВВ.

ЯКІ ПРОБЛЕМИ З УМОВАМИ ОЧІКУВАННЯ ВИ СПОСТЕРІГАЄТЕ?

Незадоволеність відсутністю або поганим станом туалетів зменшилася з 52% до 44%. Варто відзначити, що за останні два місяці були розміщені нові туалети на деяких КПВВ та прилеглий до них території. Проте стан і чистота багатьох вбиралень надалі залишає бажати кращого.

Також прикметно, що значна кількість людей озвучила відсутність води серед ключових проблем на КПВВ. На думку ГО «Фундація.101», це, в першу чергу, пов'язано з непоінформованістю громадян про зміну дислокації баків з питною водою: з настанням холодів їх перенесли до наметів для обігріву. Також спостерігачі організації регулярно відзначають необізнаність людей про наявність безкоштовних гарячих напоїв у пунктах обігріву. Велика кількість людей звертається до інших перехожих, аби з'ясувати вартість гарячого чаю у наметах і дивуються, коли дізнаються, що вони безкоштовні.

4. СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНА СТРУКТУРА НАСЕЛЕННЯ, ЯКЕ ПЕРЕТИНАЄ ЛІНІЮ ЗІТКНЕННЯ

З 1 жовтня по 30 листопада 2016 року інтерв'юери ГО «Фундація.101», в рамках дослідження, опитали 5691 респондента. З них 53% — чоловіки, 47% — жінки.

На кожному з п'яти КПВВ за цей період було опитано понад тисячу осіб. Зокрема на КПВВ «Майорське» — 1140 осіб; на КПВВ «Мар'їнка» — 1 158 осіб; на КПВВ «Новотроїцьке» — 1 084 особи; на КПВВ «Гнупове» — 1 118 осіб; на КПВВ «Станиця Луганська» — 1 191 особу⁴.

Майже 20% опитаних перетинають лінію розмежування з найбільш уразливими категоріями людей. Так, 13,3% подорожують з малолітніми дітьми, ще 6,5% — з особами з особливими потребами.

53% респондентів (3002 особи) рухалися в бік території, що контролюється українським урядом, та 47% (2669 особи) — в бік тимчасово окупованої території.

Більшість опитаних (83,6%) до початку військових дій на сході України проживали на території, яка наразі є тимчасово неконтрольованою, в той час як 16,4% проживали на території, підконтрольній українському уряду. На цей момент 72% респондентів продовжують проживати на непідконтрольній території, тоді як 28% живуть на території, що контролюється українським урядом.

В ході опитування 21% респондентів зазначили, що змінювали місце проживання з початку конфлікту на сході України, з яких 43,7% повернулися назад. Варто зазначити, що під час опитування, яке проводила ГО «Фундація.101» в серпні — вересні цього року, вдвічі менше людей зазначило, що повернулися назад після переселення.

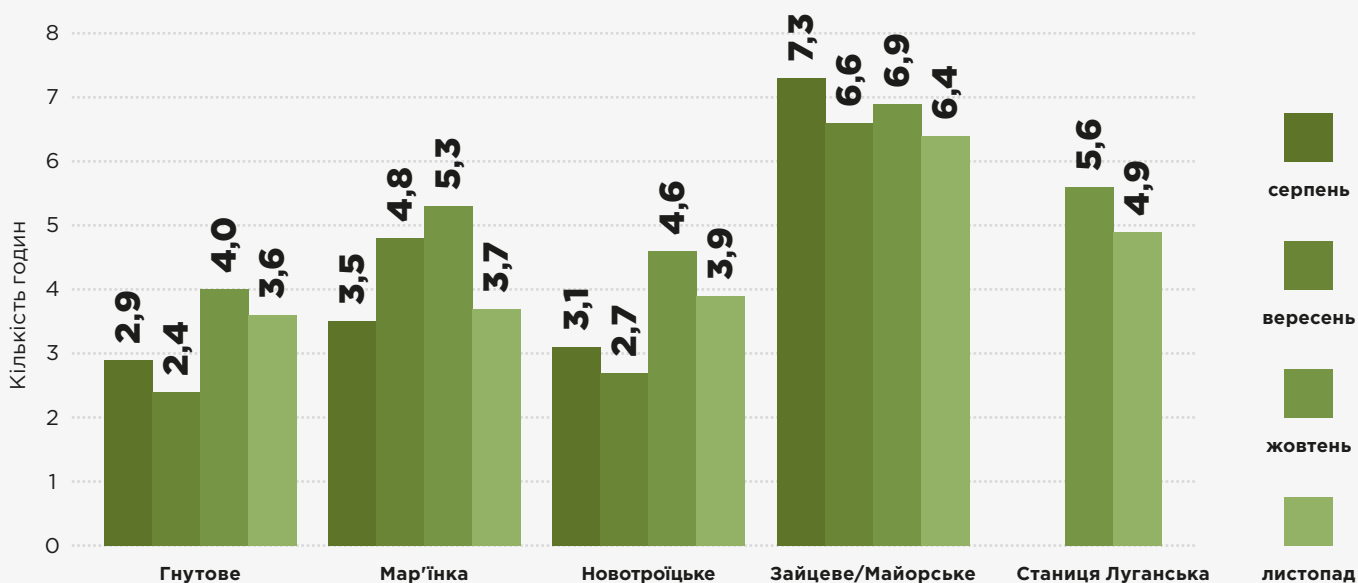
Серед причин повернення найчастіше називають стабілізацію на постійному місці проживання (81%), дорогу оренди житла (34%) та неможливість знайти роботу (24%). Окрім того, повернутися назад на постійне місце проживання піввідсотка опитаних спонукало погане ставлення місцевого населення. В порівнянні з серпнем — вереснем, економічні фактори набувають більшої ваги у прийнятті громадянами рішення повернутись додому на постійне місце проживання. Зокрема на дороге житло та труднощі в пошуку роботи у серпні — вересні скаржилось 13% та 19% опитаних відповідно. Враховуючи отримані дані, критично важлива ефективна реалізація чинних та запровадження нових програм соціальної та економічної інтеграції ВПО на підконтрольній українському уряду території, впровадження програм, що збільшують економічну активність населення та сприяють створенню нових робочих місць в районах з найбільшою концентрацією ВПО.

⁴ В першому півріччі 2016 року КПВВ «Зайцеве» (наразі перенесений до Майорська) в обидва боки перетнуло 1,34 мільйони осіб, КПВВ «Мар'їнка» — 1,103 мільйони, КПВВ «Новотроїцьке» — 1,049 мільйони, КПВВ «Гнупове» — 620 тисяч осіб. Дані оприлюднені ГО «Фундація.101»: <http://101.ua/news/20160916>

5. ПЕРЕТИН ЛІНІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ. ТРИВАЛІСТЬ, ЧАСТОТА, ПРИЧИНИ

Згідно з опитуванням цивільного населення на КПВВ у жовтні та листопаді, тривалість проходження КПВВ та інших блокпостів на дорожньому коридорі дещо зросла. Так, середня тривалість проходження КПВВ та блокпостів у серпні складала 4,3 години, у вересні — 4,1 годину; у жовтні показники піднялися до 5,3 годин, в листопаді — до 4,5 годин.

СКІЛЬКИ ГОДИН ВИ ВИТРАТИЛИ НА ПЕРЕТИН УСІХ КПВВ МИНУЛОГО РАЗУ?

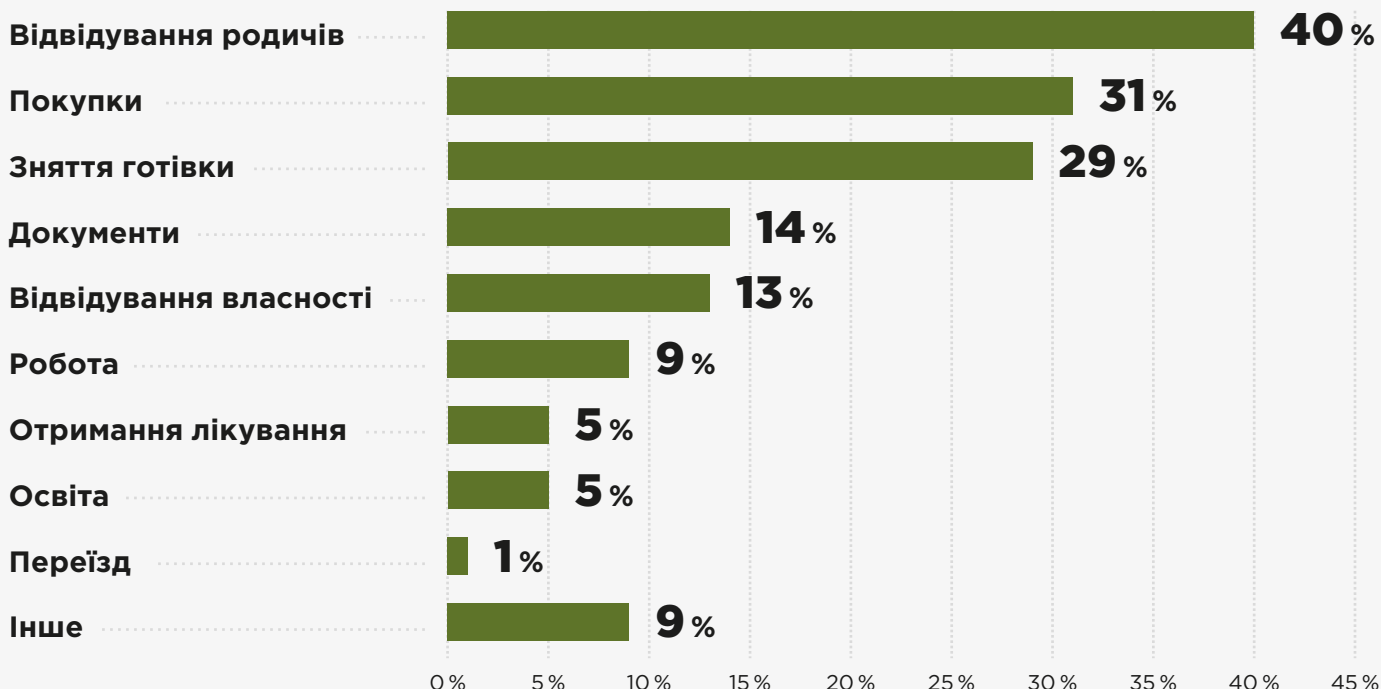
На графіку вище візуалізовано, як змінювалася тенденція по тривалості перетину КПВВ та інших КП на дорожньому коридорі з серпня по листопад. Так, через КПВВ «Гнутаєве» та «Новотроїцьке» тривалість проходження за останні два місяці збільшилась на 1—1,5 години, в порівнянні з серпнем та вереснем. На «Мар'їнці» тривалість проходження КПВВ продовжила зростаючу тенденцію у жовтні (якщо у вересні показник збільшився на 1,3 години, то в жовтні — ще на 0,5 години), однак скоротилась у листопаді. Єдине КПВВ, тривалість проходження якого залишається практично незмінною, залишається КПВВ «Зайцеве», яке згодом перенесли до Майорська. Тривалість проходження дорожнього коридору через дане КПВВ було і залишається найдовшим.

Частота перетину лінії зіткнення цивільним населенням є відносно сталою, в порівнянні з серпнем та вереснем. 18% опитаних перетинають КПВВ приблизно щотижня, ще половина — щомісяця, 19% — щоквартально, а 9% — орієнтовно раз на півроку-рік. Ще 1% опитаних повідомили, що вперше перетинають лінію зіткнення.

В розрізі по КПВВ частота перетину лінії зіткнення на «Гнутаєвому», «Мар'їнці» та «Новотроїцькому» відповідає середньому значенню по усіх КПВВ. На пішохідному КПВВ «Станція Луганська» найменша частка людей, які нечасто перетинають лінію зіткнення. Загалом частка осіб, які перетинають лінію зіткнення щоквартально або рідше, тут не перевищує 13,5%, тоді як середній показник по усіх КПВВ — 28,5%. Одночасно із цим найменша частка осіб, які рідко перетинають лінію зіткнення, фіксується на «Майорському». Понад половина усіх людей, які перетинають лінію зіткнення через це КПВВ, роблять це не частіше, ніж раз на квартал.

Відповідаючи на питання щодо причин перетину лінії розмежування, респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді. Як і раніше, значна частина респондентів (38%) поєднують кілька причин для поїздки, враховуючи тривалість та складність процесу перетину лінії розмежування.

ПРИЧИНИ ПЕРЕТИНУ ЛІНІЇ ЗІТКНЕННЯ

Причини, які спонукають людей перетинати лінію зіткнення, залишаються відносно сталими, в порівнянні з результатами попередніх опитувань. Як і в серпні — вересні, **найбільш часто серед причин перетину опитувані вказують відвідування родичів (40%)**. Чверть з них жили разом зі своїми родичами до початку військових дій на сході України.

Наступною найбільш згадуваною причиною є здійснення покупок (31%). На першому місці серед покупок залишається їжа (98%), на другому місці — медикаменти (59%), на третьому — одяг (18%). Водночас, в порівнянні з серпнем та вереснем, структура товарів, які закупаються, дещо змінилася. Збільшується питома вага медикаментів (59% проти 35% у серпні — вересні) та зменшується питома вага одягу (18% проти 30% у серпні — вересні). Більшість респондентів поєднують закупівлю їжі з іншими видами товарів.

З невеликим відривом йде зняття готівки (29%), у тому числі отримання пенсій або інших соціальних виплат.

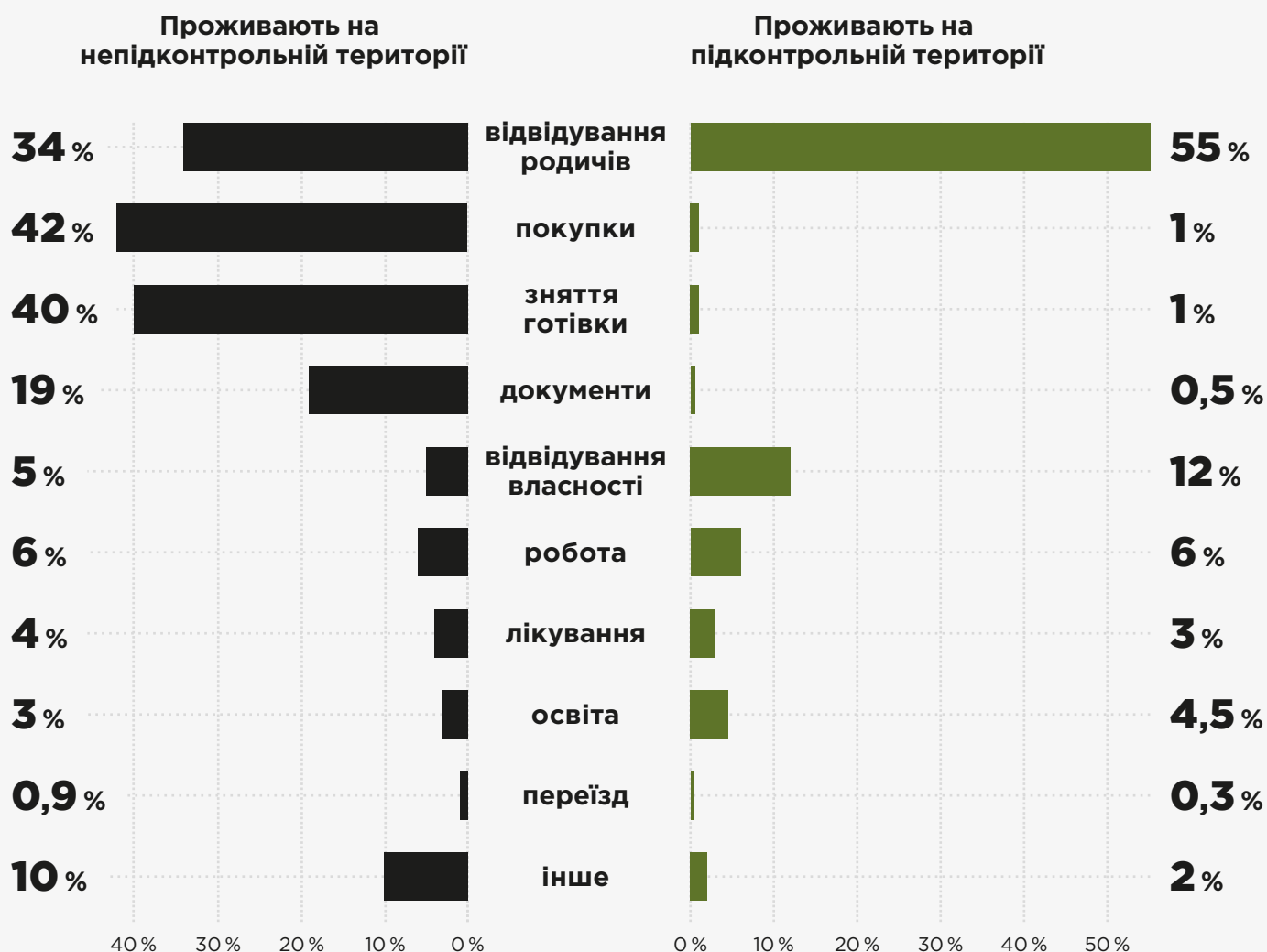
На четвертому місці серед основних причин перетину лінії розмежування респонденти вказують усунення проблем з документами. З них 45% оформлюють документи в «Ощадбанку», 21% — усувають проблеми з документами для отримання пенсій, 30% — для отримання інших соціальних виплат, а 14% виготовляють або подовжують довідку переселенця. 11% усувають проблеми з іншими документами, зокрема з актами громадянського стану (свідоцтво про народження, смерть, шлюб тощо), документи, що регулюють господарські відносини (договори купівлі-продажу, право власності тощо), відновлюють або приводять до належного вигляду ідентифікаційні документи і тому подібне.

Інші причини перетину становлять менше 13%.

Аналіз даних⁵, з урахуванням нинішнього місця проживання опитуваних, демонструє проблеми, з якими стикаються люди, які проживають на неконтрольованій урядом території і повинні перетинати лінію розмежування для отримання доступу до базових товарів і послуг.

Більшість людей, які перетинають лінію зіткнення, проживають на непідконтрольній території. Такими є 72% опитаних.

ПРИЧИНИ ПЕРЕТИНУ ЛІНІЇ ЗІТКНЕННЯ

Жителі непідконтрольної території найчастіше перетинають лінію розмежування для здійснення покупок, отримання готівки, в т. ч. зняття її з банкоматів, та усунення проблем із документами (42%, 40% та 19% відповідно), тоді як мешканці підконтрольної території перетинають лінію розмежування з аналогічних причин лише в 1% випадків.

З іншого боку, мешканці підконтрольної українському уряду частіше, порівняно з жителями непідконтрольної території, перетинали лінію розмежування для відвідування родичів (55% порівняно до 34%) та перевірки цілісності своєї власності (12% проти 5%).

5 Респонденти могли дати більше однієї відповіді на запитання «З якою метою ви перетинаєте лінію зіткнення сьогодні?»

6. СКАРГИ ГРОМАДЯН ТА ФАКТОРИ ЗАНЕПОКОЄННЯ ПІД ЧАС ПЕРЕТИНУ ЛІНІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ⁶

При особистому спілкуванні громадяни найбільше скаржаться на три ключові проблеми:

- корупція, зловживання службовим становищем перевіряючих на КПВВ для позачергового допуску окремих транспортних засобів до перевірки на КПВВ;
- довгі черги та тривале очікування перетину лінії зіткнення;
- зневажливе ставлення прикордонників або працівників Фіскальної служби до людей.

Корупція. Громадяни вказують на кілька корупційних схем, які мають місце на КПВВ. Вони включають в себе прийняття подарунків (за свідченнями людей, як правило, це сигарети або алкоголь) працівниками КПВВ, позачерговий пропуск водіїв таксі в обмін на подарунки або гроші, зловживання з пільговою чергою тощо.

Також є багато скарг на так званих «продавців черги». Такі люди займають чергу з самого ранку поруч з КПВВ, а потім продають своє місце в черзі іншим громадянам. Ще один з видів шахрайства, пов'язаний із «псевдопільговиками». Люди, які належать до пільгових категорій, можуть по кілька разів на день проходити КПВВ туди і назад в різних автомобілях, аби забезпечити позачергове проходження КПВВ для інших пасажирів даного транспортного засобу. У деяких випадках люди можуть удавати проблеми зі здоров'ям, щоб потрапити в пільгову чергу. Так, на КПВВ «Станиця Луганська» окремі здорові громадяни просять привезти їм інвалідний візок, а після проходження КПВВ по пільговій черзі встають і спокійно прямують далі.

З огляду на те, що і «продавці черги», і «псевдопільговики» займають чергу в безпосередній близькості від КПВВ, можна припустити, що прикордонники повинні помічати подібні шахрайства і зупиняти їх.

Довгі черги при перетині лінії зіткнення. Скарги на тривале очікування у чергах залишаються найбільш типовими. Враховуючи довгі черги та скорочення робочих часів зі зменшенням світлового дня, люди, які не встигли пройти перевірку до закриття КПВВ, періодично змушені залишатися ночувати на дорозі.

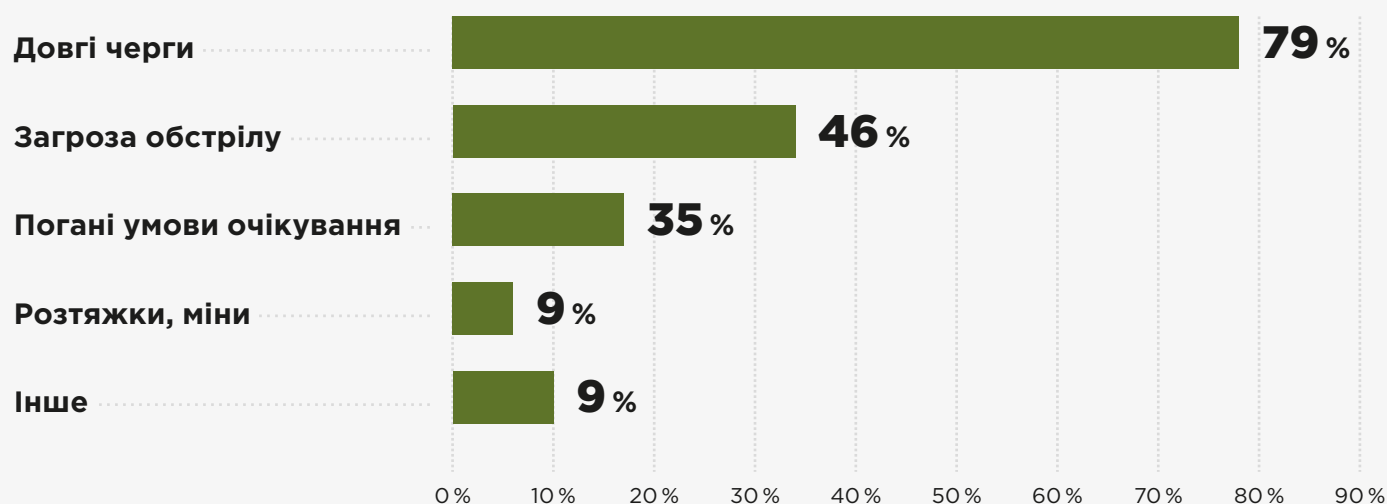
У жовтні та листопаді 26% опитаних повідомили, що у них траплялись випадки, коли вони не встигли перетнути КПВВ до його закриття. У серпні — вересні цей показник становив 17%. У випадку закриття КПВВ більшість респондентів повертались назад (63%), тоді як 18% залишались на ночівлю у родичів або друзів, а ще 19% ночували у машині поблизу КПВВ.

Особливе занепокоєння викликають випадки, коли з такою ситуацією стикаються люди з неповнолітніми дітьми. Люди скаржаться, що прикордонники ігнорують прохання громадян пропустити принаймні транспортні засоби з малими дітьми, перед закриттям КПВВ на ніч.

Зневажливе ставлення працівників перевіряючих органів до громадян на КПВВ. Такі скарги спостерігаються не часто, проте регулярно. В жовтні були скарги на перевіряючих на КПВВ «Зайцеве», які, на відміну від попередньої групи прикордонників після ротації влітку, поведуть себе більш хамовито по відношенню до людей.

⁶ Інформацію було зібрано через систему «Скарга.101», яку було створено за підтримки USAID.

ЩО ВИКЛИКАЄ У ВАС ЗАНЕПОКОЄННЯ ПРИ ПЕРЕТИНІ ЛІНІЇ ЗІТКНЕННЯ?

При проведенні соціологічного опитування громадян на КПВВ, більшість з них, як і раніше, висловлюють занепокоєння довгими чергами (79%), загрозами обстрілу (46%) та поганими умовами очікування в чергах (35%)⁷. Прикметно, що кількість людей, які занепокоєні загрозами обстрілу та поганими умовами очікування, зросла у жовтні — листопаді у порівнянні з серпнем — вереснем (46% проти 34% — загрози обстрілу та 35% проти 17% — умови очікування відповідно).

Фото: Фондація.101

⁷ На це питання можна було дати більше, ніж одну відповідь.

7. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Сприяння свободі переміщення через лінію розмежування

Для забезпечення виконання Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженому розпорядженням Кабінету міністрів № 1393-р від 23 листопада 2015 року, Службі безпеки України необхідно внести зміни до Тимчасового порядку контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів (товарів) через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей, які дозволять відновити можливості перетинання лінії зіткнення громадським пасажирським транспортом.

2. Поліпшення умов очікування

Для покращення умов очікування на контрольних пунктах в'їзду-виїзду військово-цивільним адміністраціям необхідно забезпечити встановлення додаткових укриттів для захисту від несприятливих погодних умов (навіси від сонця та дощу в теплу пору року та пункти обігріву в холодну пору року), як з боку контрольованої території, так і в «сірій» зоні.

Для покращення умов надання медичної допомоги військово-цивільним адміністраціям необхідно забезпечити встановлення додаткових пунктів медичної допомоги, як з боку контрольованої території, так і у «сірій» зоні.

3. Поліпшення санітарного стану

Для покращення санітарного стану на контрольних пунктах в'їзду-виїзду військово-цивільним адміністраціям необхідно забезпечити регулярне очищення туалетів та прибирання сміття з узбіччя.

Для покращення умов водопостачання військово-цивільним адміністраціям необхідно забезпечити більше покриття питною водою місць очікування, як з боку контрольованої території, так і у «сірій» зоні.

4. Покращення інформування про небезпеку замінування

Для підвищення рівня обізнаності про ризики, пов'язані із замінуванням і вибухонебезпечними залишками війни, Державній прикордонній службі України та Антитерористичному центру при СБУ необхідно посилити інформування про замінування узбіччя вздовж місць очікування.

5. Забезпечення гідних умов перевірки громадян при перетині КПВВ

Для забезпечення гідного ставлення при особистому огляді жінок на контрольних пунктах в'їзду-виїзду Державній прикордонній службі України та Державній фіскальній службі України необхідно забезпечити достатню кількість працівників жіночої статі.

ПАРТНЕРИ

